

„Ombat”, failliet van wereldverbeteraar

Peter De Graef schrijft en speelt nieuwe monoloog

Van onze medewerker

BRUGGE — Na *Et Voilà!* schreef en speelt Peter De Graef een nieuwe monoloog. *Ombat* is als tekst even knap en de acteursprestatie is groot. Op het vlak van partituur, motieven en teatrale instap zijn er veel gelijkenissen en toch is *Ombat* heel anders. De tekststructuur is opnieuw zeer fragmentarisch: uit herinneringen en reflekties, die telkens afgebroken worden maar in een nieuwe kontekst weer opduiken, rekonstrueert de toeschouwer het levensverhaal van de verteller. *Ombat* lijkt iets toegankelijker omdat het personage en de anekdotiek wat scherper gearceerd zijn. Maar tegelijk trippelt de tekst in een soort mystieke sfeer. Een heerlijke paradox.

In *Et Voilà!* luidt de vraag in hoever men met zijn verstand vat heeft op de dingen, en of men weet dat men eigenlijk niet weet. Want de grote stemmingen, die ons van hoger opgedrongen worden, liggen ver buiten het bereik van onze wetenschappelijke theorieën. Het gevolg is onmacht. Die onmacht staat ook centraal in *Ombat*, maar is in zekere zin schrijnender. Het denken maakt plaats voor het schouwen, het verstand voor de ziel.

Het personage dat De Graef met plezier neerzet, is een mislukte heilsprofeet. Toegevend aan zijn roeping om goed te doen, werd hij priester. Maar hij ziet eruit als een verformfaaide zielepoot, niet eens tot een helpende repliek, laat staan daad in staat. Zijn fysieke verschijning contrasteert schril

Teater

met de ouverture tot de monoloog, waar de man in duisternis uit volle borst eerst meezingt met Bach en er daarna agressief doorheen buldert. Alsof die schaapachtige figuur, in ouderwets truitje, met een veel te lange slobberbroek, armen als van een ledepop en benen die hem moeizaam vooruithelpen, zich één keer diep in zichzelf moet kunnen uitleven.

De man probeert door te dringen tot de ziel van de dingen, het mysterie. Zo concentreerde hij zich ooit dagenlang op drie meloenpitten in een laagje hummus op een schoteltje, in de hoop dat hij onder het leven van de ontkiemende meloenplant het oerbeginsel, „meneer meloen”, zou ontdekken, met

wie hij zou kunnen praten. Het is hem nooit gelukt.

Aan de in feite realistische fysieke modellering van dit bizarre type geeft De Graef een subtiele expressiviteit die elke imitatie overstijgt. Het is alsof de woorden uit de ziel van de man opborrelen. Je hangt aan zijn lichaam en aan zijn lippen, maar voortdurend krijg je lichte opwaartse luchtstoten, waardoor je boven het personage uitzweeft. Want meer dan een rare vogel creëert de acteur een levensgevoel. De anekdote wordt parabel. Dat besef je ten volle wanneer je merkt dat deze figuur in feite een machteloze tijdgenoot is die, platgeslagen door de op hem afstormende chaos van een wereld-in-opbraak, nog nauwelijks „ja” of „neen” tot de dingen kan zeggen en zich afvraagt wat hij hier als enkeling eigenlijk komt doen.

De luchtige toon roept een goedaardige vorm van defaitisme op. Maar het is ook bangstigend, want zijn houding tegenover moorddadig geweld, liefde, leven en dood, goed en kwaad lijkt op een soort existentiële weerloosheid. In het Braziliaanse stadje waar hij priester was, leerde hij *Ombat* kennen, een man die mensen gruwelijk verminkte en vermoordde. Die beschouwde dat als zijn roeping. Het lijden lou-



„Ombat“ van en door Peter De Graef in een produktie van Nova Zembla en De Werf. (foto Jan Vernieuwe/RF)

tert immers, en dus moet iemand zich opofferen om het leed onder de mensen te brengen, zichzelf geselend en beladend met schuld en lijden. Zo wordt misdaad een heilige daad.

Daar kan de verteller weinig tegen in brengen; ook hij offerde zich blijkbaar op om een heilige te worden. Domme hoogmoed? Via het verhaal van zijn vriend Bénica, die zelfmoord zal plegen, wordt hij geconfronteerd met het mense-

lijk onvermogen tot Liefde. Waarop hij ook weer geen antwoord heeft.

Dat klinkt nogal zwaarmoedig, maar tekst en presentatie zijn licht, geestig en vol onverwachte spelingen. Het is alsof alles aarzelend ter plekke ontstaat. De spirit van de voorstelling zit vooral in de wemeling van kleine spanningen tussen wat gezegd wordt en het niet of nog niet uitgesprokene, tussen de binnenwaartse blik en de aanspreking, tussen de literaire

wending en het nonchalante taalidoom, tussen personage en tekstzegger. Die twee versmelten tot een prachtige theaterfiguur, die met verholene ironie, met grote ogen en een stille grijns in het weiland van zijn bewustzijn graast.

De pointe van het verhaal zit echter in zijn bezigheid buiten de tekst. Zijn werkkamer ontvangt plots het heilig licht van een tempel en onthult wat hij hele dagen doet. Het lijkt wel een bezigheidsterapie. Hij blijkt

eigenhandig toestelletjes in elkaar te knutselen, die men in de streek waar hij woont na de dood op het graf neerzet, een soort mechanisch bewegende „engelvleugel“. Zo helpt hij de ziel uit het lichaam bevrijden. Dus toch: een positieve daad. Ten slotte wordt hijzelf een vliedende ziel. Op weg naar een beter leven?

Fred SIX

Brugge, De Werf, tot 19 maart. Volgend seizoen toernee in Vlaanderen.